

Motion till riksdagen 2025/26:3471

av **Dan Hovskär (KD)**

Hemodialys för en mer jämlik och hållbar vård

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att utvärdera om regioner följer de nationella riktlinjerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få möjlighet att utfärda sanktionsavgifter mot regioner som inte följer de nationella riktlinjerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en utformning av enhetliga regler för hur merkostnader vid hem- och egenvårdsdialys, såsom vatten, el och sophämtning, kan ersättas och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Hälso- och sjukvården i Sverige befinner sig i en tydlig omställning. Vård och behandling som tidigare krävde regelbundna besök på sjukhus kan i dag i allt större utsträckning ske i patienternas hem. Denna utveckling är en central del i visionen om en god och nära vård, där patientens behov, självbestämmande och trygghet står i centrum.

Ett tydligt exempel är dialysbehandling för personer med kronisk njursjukdom. Kronisk njursjukdom är en växande utmaning för både individer och samhälle. WHO har nyligen konstaterat att kronisk njursjukdom är den femte största dödsorsaken globalt. Personer som idag befinner sig i stadium 5, vilket innebär njurersättande behandling i form av dialys, är 4 000. Antalet individer med kronisk njursjukdom från stadierna 3–5 beräknas öka till omkring 300 000 fram till 2030.

Njursjukdomar kostar samhället uppskattningsvis 3,1 miljarder kronor årligen, motsvarande 1–2 procent av den nationella vårbudgeten.

För personer med kronisk njursjukdom kan hemdialys innebära betydande vinster i livskvalitet och självständighet, samtidigt som trycket på vårdens resurser minskar. Men för att denna potential ska realiseras fullt ut krävs att hinder för denna utveckling mot mer vård i hemmet undanröjs.

Det nationella målet enligt vårdprogrammet för egenvård vid dialys är att hälften av alla dialyspatienter ska kunna vårdas i hemmet, men utvecklingen går långsamt och utfallet varierar kraftigt mellan regionerna. Trots att hälso- och sjukvården är regionalt organiserad behöver staten ha ett ansvar för att sätta nationella ramar som skapar jämlik vård i hela landet. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att ta de nödvändiga stegen för att ge Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp och utvärdera i vilken utsträckning regionerna tillämpar riktlinjerna. För att säkerställa efterlevnaden bör myndigheten dessutom få möjlighet att utfärda sanktionsavgifter mot regioner som inte följer de nationella riktlinjerna.

Vidare bör regeringen utreda hur enhetliga regler kan utformas för att ersätta merkostnader vid hem- och egenvårdsdialys, såsom vatten, el och sophämtning.

På så sätt kan Sverige ta ett viktigt steg mot en mer jämlik, modern och hållbar hälso- och sjukvård.

Vinster för patienter och vården

Hemdialys ger patienterna större frihet, ökad delaktighet och minskad risk för att behandlingar uteblir på grund av praktiska hinder. För vårdssystemet innebär en ökad användning av hemdialys att resurser frigörs i en tid då vården står inför stora utmaningar. Genom att vården flyttas närmare patienten kan belastningen på sjukhus och personal minska, vilket sänker vårdkostnaderna och effektiviserar resursanvändningen.

Ojämlika villkor mellan regioner

Trots tydliga fördelar är andelen patienter som får hemdialys fortfarande låg och varierar kraftigt mellan regionerna. För att skapa rättvisa förutsättningar krävs enhetliga regler för hur merkostnader vid hem- och egenvårdsdialys ska ersättas. I dag kan personer som har extra utgifter på grund av en funktionsnedsättning ansöka om merkostnadsersättning via Försäkringskassan, men detta gäller endast om funktionsnedsättningen och merkostnaderna har uppstått före 66 års ålder. För dem som senare i livet inleder dialys i hemmet har vissa regioner infört särskilda bidrag. En kartläggning från Njurförbundet visar dock att dessa bara finns i ungefär hälften av regionerna och att både reglerna kring detta liksom beloppen varierar. I dagsläget är det ett postkodslotteri som avgör om hemdialys är ett realistiskt alternativ.

Nuvarande regelverk skapar orättvisor mellan patienter och strider mot principen om jämlik vård. För att fler ska kunna välja hemdialys krävs därför en nationell översyn som säkerställer att ersättningssystemet är likvärdigt och inkluderande oavsett ålder eller bostadsort. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att utreda hur en utformning av enhetliga regler för ersättning av merkostnader vid hem- och egenvårdsdialys kan genomföras.

Dan Hovskär (KD)